

การประเมินความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดบุรีรัมย์

ณัฐ ประสิทธิ์เตสัง

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การประเมินความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเครียดจากการทำงานและเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดจากการทำงานตามองค์ประกอบทางด้านสังคมวิทยาจากการศึกษาของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระดับความเครียดรายองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคมในปัจจุบันทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ย มีคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในส่วนขององค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคมในปัจจุบันทางด้านประสบการณ์ทำงาน เฉลี่ย มีคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบที่ไม่ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาถึงระดับความเครียดจากการทำงาน พบว่า พนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีระดับความเครียดจากการทำงานด้านข้อเรียกร้องจากการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากการทำงานสูงสุด คือ ด้านความรอบคอบในการทำงาน รองลงมา คือ ด้านลักษณะงานที่ต้องดูแลเอาใจใส่ ส่วนด้านที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากการทำงานต่ำสุด คือ ด้านชั่วโมงการทำงานต่อวัน ในส่วนของระดับความเครียดจากการทำงานด้านการควบคุมหรืออำนาจในการตัดสินใจในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานสูงสุด คือ ด้านการกำหนดวิธีการทำงาน รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ ส่วนด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานต่ำสุด คือ ด้านความพอใจเกี่ยวกับเครื่องมือและอุปกรณ์และระดับความเครียดจากการทำงานด้านการการสนับสนุนทางสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานสูงสุด คือ ด้านกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา รองลงมา คือ ด้านการให้ความสำคัญจากผู้บังคับบัญชา ส่วนด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานต่ำสุด คือ ด้านค่าขึ้นชมจากเพื่อนร่วมงาน

คำสำคัญ : ความเครียดจากการทำงาน ระดับความเครียด องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคม

Abstract

This research represents a study of the work stress to assessment of employee in Amphoe Muang Buriram province. The objectives were to assess the work stress and to compare the stress level from work as the social component. They have a high level stress of work. The maximum is the decision control or decision authority for making. They have a high level stress when considerate sub element is carefulness in working. So, the collected data were analyzed for conclusion. The age is important variable of stress from different work.

The social component included the requirement for work, decision authority for making and requirement for social support. The authority for decision making and requirement for social support such as sex, age, education and average of salary. It has a difference of stress at 0.05 consequence. When considering in element, it has a high level of stress. The average of requirement for work is high level. It has a carefulness in working and concentrate to do respectively. When considering in stress of decision control or decision authority for making overall is low. The maximum of stress from work is the method and stability on position to work respectively. The overall in stress of work in requirement for social support case is low level. The maximum is the morale from employment and the priority of human respectively. Then the lower level of stress is a satisfied with work group.

Keyword : work stress, stress level , requirement for social support

1. บทนำ

สำนักงานคลังจังหวัดบุรีรัมย์ได้ประเมินภาวะเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์ในปี 2555 ว่า เศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์ จะขยายตัวที่ร้อยละ 0.48 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ -0.64 - 1.89) ในด้านอุปทาน มีแนวโน้มชะลอตัวเมื่อเทียบกับปี 2554 โดยการผลิตในภาคการเกษตรมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง เนื่องจากราคาผลผลิตภาคเกษตรได้ขยายตัวสูงในปีก่อนและยังคงทรงตัวต่อเนื่องมาจนถึงปีปัจจุบันและการผลิตด้านอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราที่ชะลอตัว เนื่องจากปี 2554 มีปริมาณผลผลิตด้านอุตสาหกรรมขยายตัวมากทำให้ฐานการคำนวณของปี 2555 สูง ส่งผลให้การผลิตด้านอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง ด้านอุปสงค์มีแนวโน้มขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง ทั้งการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนล้วนชะลอตัวเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ปรับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่ปรับตัวสูงขึ้นเช่นกัน ส่วนการใช้จ่ายภาครัฐที่ชะลอตัวอันเนื่องมาจากนโยบายการปรับลดงบประมาณของรัฐบาลและในด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจภายในจังหวัด อัตราเงินเฟ้อทั่วไปในปี 2555 คาดว่าจะอยู่ที่ร้อยละ 2.00 ต่อปี (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 1.00 - 3.00 ต่อปี) ชะลอตัวลงจากปีก่อนที่ขยายตัวร้อยละ 4.71 ต่อปี จากอัตราดอกเบี้ยที่ยังคงทรงตัวในระดับสูงและราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคลังจังหวัดบุรีรัมย์, 2555) จากที่กล่าวมาข้างต้นจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างมาก ทางออกของปัญหาปัจจุบัน คือ การลดต้นทุนการผลิตหรือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในจังหวัด

บุรีรัมย์ จากทางออกของปัญหาที่ได้กล่าวมาจะส่งผลโดยตรงกับพนักงานที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมนั้นๆ กล่าวคือ พนักงานต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายต่างๆ ของทางบริษัท ด้วยเหตุผลเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยขั้นต้นที่ทำให้พนักงานเกิดความเครียด

ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระดับความเครียดและปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ปัจจัยในด้านใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อระดับความเครียดของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์และปัจจัยในด้านใดที่ส่งผลกระทบต่อระดับความเครียดของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์มากที่สุด เพื่อให้ผู้บริหารนำไปใช้เป็นแนวทางในการบำรุงรักษาพนักงานให้มีความสุขจากการทำงานและเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเพื่อเป็นการลดระดับความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อประเมินความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเครียดจากการทำงานตามองค์ประกอบทางด้านสังคมวิทยา

3. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ โดยศึกษาจากพนักงานในระดับปฏิบัติการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วนำผลที่ได้มาหาแนวทางที่เหมาะสมในการลดระดับความเครียดจากการทำงานของพนักงานในระดับปฏิบัติการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

4. วิธีการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็น ประเมินความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการใช้แบบสอบถามประเมินระดับความเครียดทางจิตวิทยาสังคมในการทำงาน (Psychosocial Working Condition Questionnaire) ของ วินเตอร์ซาล - เบซิล และคณะ

6. ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ประชากรของการวิจัยคือ พนักงานระดับปฏิบัติการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ จากการสุ่มตัวอย่างได้จำนวนพนักงานระดับปฏิบัติการรวม 360 คนและผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีส่งแบบสอบถามรวมจำนวนที่รวบรวมได้ 331 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.94 ของการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการสำรวจดังนี้ ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่างวัยทำงานคือ 31 - 40 ปี และเป็นเพศชายถึงร้อยละ 69.20 ในส่วนของระดับ

การศึกษาของผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เน้นจบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาตรี โดยมีประสบการณ์ทำงานอยู่ในช่วง 3 - 5 ปี และส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส รายได้เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เพียงพอและในด้านภาระทางครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่มีภาระทางครอบครัว

6.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความเครียดจากการทำงานรายองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคม

1. ปัจจัยทางด้านเพศ : ระดับคะแนนเฉลี่ยระดับความเครียดจากการทำงานรายองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคมระหว่างพนักงานที่เป็นเพศชายแตกต่างจากเพศหญิงและเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ด้านการสนับสนุนทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน ส่วนด้านข้อเรียกร้องจากการทำงานและด้านอำนาจในการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านอายุ : ระดับความเครียดจากการทำงานในด้านข้อเรียกร้องจากการทำงาน ด้านอำนาจในการตัดสินใจในงานและด้านการสนับสนุนทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากงาน ด้านอำนาจในการตัดสินใจในงานและด้านการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกัน
3. ปัจจัยด้านระดับการศึกษา : ระดับความเครียดจากการทำงานรายองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคมในด้านต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีค่าคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากงาน และด้านการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกันในส่วนด้านอำนาจการตัดสินใจในงานไม่แตกต่างกัน

4. ปัจจัยด้านประสบการณ์ทำงาน

: ระดับความเครียดจากการทำงาน รายองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคมในด้านต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุการทำงานที่แตกต่างกันมีค่าคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากงาน ด้านอำนาจในการตัดสินใจในงานและด้านการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน

5. ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ย : ระดับความเครียดจากการทำงานรายองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาสังคมในด้านต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยแตกต่างกันมีค่าคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากงานแตกต่างกัน ส่วนด้านอำนาจในการตัดสินใจในงานและด้านการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน

6.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดจากการทำงาน

ระดับความเครียดขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทิศทางตรงกันข้าม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ -0.11

6.3 การวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด

ระดับความเครียดจากการทำงานด้านข้อเรียกร้องจากการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากการทำงานสูงสุดคือ ด้านความรอบคอบในการทำงาน รองลงมา คือ ด้านลักษณะงานที่ต้องดูแลเอาใจใส่ ส่วนด้านที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบด้านข้อเรียกร้องจากการทำงานต่ำสุด คือ ด้านชั่วโมงการทำงานต่อวัน ในส่วนของระดับความเครียดจากการทำงานด้านการควบคุมหรืออำนาจในการตัดสินใจในการทำงาน โดยด้านที่มีระดับ

ความเครียดจากการทำงานสูงสุด คือ ด้านการกำหนดวิธีการทำงาน รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ ส่วนด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานต่ำสุด คือ ด้านความพอใจเกี่ยวกับเครื่องมือและอุปกรณ์และระดับความเครียดจากการทำงานด้านการการสนับสนุนทางสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานสูงสุด คือ ด้านกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา รองลงมา คือ ด้านการให้ความสำคัญจากผู้บังคับบัญชา ส่วนด้านที่มีระดับความเครียดจากการทำงานต่ำสุด คือ ด้านค่าชื่นชมจากเพื่อนร่วมงาน

7. ข้อเสนอแนะ

การประเมินความเครียดจากการทำงานของพนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า เครื่องมือในการศึกษาหรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเครียดที่ได้มาตรฐานยังมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นๆ ประกอบกับการไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้จากผู้บริหารในองค์กร จึงทำให้มีข้อมูลที่ค่อนข้างน้อยในการวิเคราะห์รวมไปจนถึงผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิเสธการให้ข้อมูลหรือบางรายอาจให้ข้อมูลเป็นเท็จเนื่องจากกลัวมีผลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการวิจัยขั้นนี้ ดังนั้น ในส่วนของผู้ประกอบการควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของความเครียดของพนักงานที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด ซึ่งในหลักการของงานอุตสาหกรรม นั้นถือว่า พนักงาน เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างที่สำคัญที่สุดในองค์กร

8. เอกสารอ้างอิง

กิตติกร มีทรัพย์. (2532). **ความเครียดในวัย**

ผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : วารสารสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต.

กาญจนา สุนทรสิทธิพงศ์. (2544). **ความเครียดใน**

การปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณี

พนักงานบริษัทคิมเบอร์ลีย์-คล๊าค

ประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ :

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหา

วิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กนกพร สุขขารมย์. (2543). **ความเครียดในการ**

ปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารไทย

พาณิชย์ จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์.

กัลยา วินิชย์บัญชา. (2543). **การใช้ SPSS for**

Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.

กรุงเทพฯ : ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ.

จิระพร อุดมกิจ. (2539). **ปัจจัยที่มีผลต่อ**

ความเครียดในการทำงานของบุคลากร

คอมพิวเตอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร.

กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา

บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทะนงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุขและคณะ. (2544). **การ**

ประเมินความเครียดจากการทำงานของ

พนักงานในสำนักงานของโรงงาน

อุตสาหกรรมแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ

จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: คณะสาธารณสุข

มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทัยรัตน์ พันแพ. (2544). **การประเมินความเครียด**

การจัดการความเครียดและความ

ต้องการคำแนะนำเพื่อการส่งเสริมสุข

ภาวะจิตของพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน

เอกชนในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ :

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาสิทธิ์ เพิ่มเพียร. (2542). **ความเครียดของ**

พนักงานสถานีโทรทัศน์ เฉพาะกรณี

บริษัท ไอทีวี จำกัด(มหาชน). กรุงเทพฯ

: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

นิษฐ์ ประสีระเตสัง. (2553). **การประเมิน**

ความเครียดจากการทำงานของ

พนักงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : การศึกษา

ค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญวดี เพชรรัตน์. (2532). **ความเครียด ภาวะ**

วิกฤติและการช่วยเหลือ. สงขลา : คณะ

พยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พาไชย โชติพันธุ์โสภณ. (2548). **ปัจจัยที่ทำให้เกิด**

ความเครียดในการปฏิบัติงานของ

ผู้บริหารโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษา

ชลบุรี เขต 1. ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมลพรรณ ทิพาคำ. (2543). **ความเครียดในงาน**

และความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรของ

พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน

เขต 10. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เมตตา สิ่งคำป้อง. (2544). **ความเครียดของ**

พนักงานบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เกียรติ

นาคิน จำกัด(มหาชน) สาขาภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ. มหาสารคาม :

รายงานการค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

- รัตติพร พนพิเชษฐกุล. (2544). **ความเครียดและคุณภาพชีวิตในการทำงาน : กรณีศึกษาธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).** กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนภรณ์ ดวงธรรม. (2547). **กระบวนการแก้ไขปัญหาความเครียดของพยาบาลที่ปฏิบัติงาน ณ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดในภาคเหนือ.** เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัชนีวรรณ วงศ์พระจันทร์. (2544). **ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเครียดของผู้ปฏิบัติงานในโรงงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ.** เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพร วิญญรัตน์. (2543). **ความเครียดในงานของพยาบาลประจำการและรูปแบบการบริหารของหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่.** เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรวณีย์ บัวชม. (2539). **สภาวะความเครียดและวิธีลดความเครียดจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.** มหาสารคาม : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคลังจังหวัดบุรีรัมย์. (2555). **รายงานประมาณการเศรษฐกิจจังหวัดบุรีรัมย์.** บุรีรัมย์ : ศาลากลาง จังหวัดบุรีรัมย์.
- สุรศักดิ์ บุรณตรีวเทย์. (2551). **สภาพความเครียดจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอิเล็กทรอนิกส์.** กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว. (2527). **แนวคิดพื้นฐานทางการพยาบาลจิตเวช.** เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ปออง.
- อรุณเดช จันทรงามศรี. (2542). **การศึกษาบุคลิกภาพกับความเครียดของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี.** มหาสารคาม : รายงานการค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรอนงค์ วังมะนาว. (2544). **ความเครียดจากการทำงานกับพฤติกรรมเผชิญความเครียดของเจ้าพนักงานเรือนจำในเขตกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.